

אני נכשלתי?

עוד, אמיר אוחנה כאומרו את המשפט האלמותי: "אני אחראי - אך אחריות אין פירושה אשמה". טבעו של עולם היה ויהיה שמנהיגים ופוליטיקאים כמו גם מנהלים ואנשים בכלל ינסו לנכס לעצמם הצלחות ולאחרים כישלונות. זו אינה תופעה חדשה. גם השימוש במניפולציות תקשורתיות ורגשיות כדי לשרת את המוטיבציות הללו אינו חדש. אולם ככל שהמרחק מבחינה של תוצאות והישגים במציאות גדול יותר, ונותנות רות רק מילים ללא בחינה של מעשים, מלאכתם של פוליטיקאים ציניים קלה יותר. על הרקע הזה צודק דונלד טראמפ בגישתו כי ככל שירבו האישומים נגדו תתחזק האהדה כלפיו כמי שסובל מרדיפה של המערכת. תופעה זו רלוונטית כמוכח גם לנתניהו. בעיני רבים אירועי 7 באוקטובר לא מטיילים בו אשמה יותר מאשר תיקי האלפים שבהם הוא מואשם. להיפך, הניסיון להאשים אותו במחדלים, בתפקוד לקוי, בהיעדר פתרון לסוגיית החטור פים ובמה לא, הוא הוכחה להיותו מואשם סדרתי ותו לא. לא אשם. רק מואשם.

הבעיה כמוכח היא שכעוד שכל האישומים הללו מוטחים ושבים למטיחים ככדורי טניס מקיר, המציאות שבה אנשים חיים מידרדרת והולכת. אנשים מתים, משפחות נמקות, עסקים קורסים ומצב הרוח עכור. תנועת המטוטלת תחזיר את האשמה למקום אליה היא שייכת - לראש. אולם ההיסטוריה מלמדת שתהליכים כאלו לוקחים זמן, והרס רב נגרם עד שהם מושלמים.

ייתכן שצריך להתחיל מצעדים קטנים של גבית מחירה, כלשהו, ממי שאשם. אייל ולדמן, למשל, אמר בראיון בתוכנית הבכורה של "אופירה ולוינסון" כי ילחץ את ידו של שר החינוך יואב קיש בטקס הענקת פרס יש-ראל כי "זה הפרוטוקול". אולי זו טעות.

בעידן שבו מציאות אלטרנטיבית נהפכה למציאות בשטח, מתקבע והולך נרטיב המשמש מנהיגים ומנהלים כאחד - הנרטיב של אפס אשמה. הקו המנחה, האלגוריתם של התהליך היצירתי של בניית הסיפור שמסביר את המציאות, נהפך רובו ככולו תלוי ומותנה בנסיבות היצירה ניות שנכפו על המספר. אין יותר מנהיגים שכשלו, יש רק מנהיגים שהוכשלו. אין מנהיגים שטעו ושינו דעתם, יש רק כאלה שנאלצו להיכנע ללחצים. אין מנהלים שמפטרם עובדים בגלל כישלון של תוכנית עסקית. יש רק מנהלים העוסקים במיקוד הארגון בגלל הקורונה, בגלל המלחמה באוקראינה, בגלל המלחמה בישראל, וכן, זה כולל גם מיקוד בהון האנושי. לא פיטורים, מיקוד. הנרטיב של אפס אשמה מחלחל לאזורים רבים. תנודת המטוטלת התרחקה מהאשמת קורבנות מסוגים שונים בנוגע למצבם והוסבה להטלת אחריות מלאה על גורמים שמחוצה להם. זה כבר נהפך לעניין של חינוך. פעם היו סיפורים (לא טובים) על הורים ששואלים את הילד שקיבל ציון 90 במבחן איפה עשר הנקודות החסרות. זה נעלם. מגובים בתרבות אינסטגרמית מלוקקת ומתלקקת, כל הילדים נהפכו "מהממים" והאשמה על התוצאות הנמוכות, אם בכלל קיימת כוון, מוטלת על המערכת. גם עצלנות אינה קיימת יותר, טען הפסיכולוג החברתי האמריקאי דבון פרייס בספר מ־2021 הנושא שם זה. "שקר העצלנות" הוא קרא לרעיון שאדם שיואשם בעצלנות ישאף לנקות את עצמו מאישום זה על ידי עשיית יתר. אותו פרייס אחראי גם לספר שפורסם השנה עם רעיון דומה: איך להיפטר מבושה והאשמה עצמית כדרך להעצמה.

בהיעדר אשמה, נותרה סוגיית ההתמודדות עם אישומים, שכן אישומים והאשמות נותרו ועודם. מנהיגים ומנהלים נבחנים ברמת הטפלוניות שלהם וביכולתם לנער מעליהם בנושאים לנטיית גם את האישומים העשויים להיתפס כמוכהקים ביותר. וכך באופן הנראה למתבוננים מהצד כפלאי, המואשמים אינם חשים אשמה, אינם אשמים ולא דבק בהם רכב. ככל שמאשימים אותם יותר, קורבנותם נהפכת לדגל שהם מנפנים בו כהוכחה לחוסר אשמה. כך יוצא, למשל שבעוד שוועדת החקירה הממלכתית לחקר האסון במירון הטילה דופי וחילקה האשמות למספר לא מבוטל של גורמים, הבכיר בהם ראש הממשלה בנימין נתניהו, התוצאה היא שישנם מואשמים אבל אין אשמים. ראש הממשלה כיוון את האשמה לוועדה פוליטית שמונתה על ידי ממשלת בנט לפיה היטיב לבטא את רעיון האפס אשמה עוד בסמוך לאסון השר לביטחון פנים או, ועל פי הוועדה לעולם לא

מנהיגים ומנהלים נבחנים ברמת הטפלוניות שלהם וביכולתם לנער מעליהם בנושאים לנטיית גם את האישומים המובהקים ביותר. וכך באופן הנראה למתבוננים מהצד כפלאי, המואשמים אינם חשים אשמה, אינם אשמים ולא דבק בהם רכב

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסטו למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן

page

395